



STATSVETENSKAPLIGA INSTITUTIONEN

Terror och tillit: terrorismens politiska konsekvenser

En kvantitativ undersökning av hur en ökad oro för terrorism påverkar det politiska förtroendet.

Thea Hedmar

Uppsats/ Examensarbete:	15 hp
Kurs:	Kandidatuppsats i Statsvetenskap SK1523
Nivå:	Grundnivå
Termin/ År:	HT 2023
Handledare:	Maria Solevid
Antal ord:	11 725

Abstract

I kristider, som i samband med ett terrordåd, tenderar medborgare att söka trygghet och ledning från sina ledare och experter – detta utgör i varje fall kärnan i rally-around-the-flag teorin. Rallyeffekter som fenomen är allmänt erkända och en etablerad förklaring till hur traumatiska händelser kan öka och omforma det politiska förtroendet. Dock indikerar nyare forskning i samband med Covid-19 pandemin att detta inte alltid är fallet och kriser snarare kan leda till ett minskat politiskt förtroende. Trots detta saknas systematiska undersökningar som har mätt dessa effekter över tid och bedömt deras omfattning. Syftet med uppsatsen är därför att undersöka hur en ökad oro för terrorism påverkar det politiska förtroendet, samt analysera hur nivån av samhällsoro för terrorism formar detta samband. Mot bakgrund av teorin formades hypotesen att en högre nivå av samhällsoro genererar ett starkare samband mellan oro för terrorism och politiskt förtroende. Genom att använda data från den nationella SOM-undersökningen, där relevanta frågor ställts sedan 1986, genomförs en kvantitativ undersökning av detta samband. Resultaten ger inget stöd för hypotesen, snarare observerades ett svagt negativt samband, vilket innebär att en ökad oro för terrorism i samband med högre nivåer av samhällsoro inte genererar ett ökat politiskt förtroende.

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
1.1 <i>Bakgrund</i>	4
2. Teori och tidigare empiri	6
2.1 <i>Definition av oro</i>	6
2.2 <i>Definition av politisk förtroende</i>	7
2.3 <i>Rally-around-the-flag Theory</i>	8
2.4 <i>Medieexponering under kriser</i>	10
2.5 <i>Social identitetsteori</i>	11
3. Hypotes	12
4. Metod	14
4.1.1 <i>Val av fall, metod & design</i>	14
4.1.2 <i>Data</i>	15
4.2 <i>Operationaliseringar</i>	16
4.2.1 <i>Oberoende variabel</i>	16
4.2.2 <i>Beroende variabel</i>	17
4.2.3 <i>Interaktionsvariabel</i>	18
4.2.4 <i>Kontrollvariabler</i>	19
4.3 <i>Regressionsanalys</i>	21
5. Resultat	22
6. Slutsatser och diskussion	33
Referenser	36
APPENDIX	40

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Den 11 september 2001 i USA förändrade hur västvärlden skulle komma att förhålla sig till terrorism (Toros, 2017). I både media och den vetenskapliga litteraturen kan man tydligt skönja ett före och efter 9/11, vilket starkt har påverkat eller kanske snarare lagt grunden för hur debatten om terrorism ser ut idag (Toros, 2017; Phillips, 2021). Terrorism är ett brott som väcker mer känslor och oro än många andra brott, trots att risken för att direkt påverkas är mycket liten. Efter de senaste årens händelser som koranbränningar, och ett ökat terrorhot, står terrorism återigen högt på åtgärdsagendan i Sverige (Regeringskansliet, 2023).

Terrorism är dock inget nytt fenomen, då samhällen under århundraden har utsatts för våldshandlingar som syftar till att sprida rädsla bortom det direkta offret (Britannica, 2023). Det är sedan tidigare känt att terrorism, och andra kriser, orsakar rädsla och oro hos befolkningen (Djerf-Pierre & Wängnerud, 2014, Albertson & Gardarian, 2015). Forskare har i tidigare studier konstaterat att terrorattacker genom sin påverkan på den personliga oron påverkar såväl hur individer förhåller sig till andra människor som deras politiska åsikter (Woods, 2011). Terrorism är ett säreget brott i den bemärkelsen att det har ett politiskt syfte (Albertson & Gadarian, 2015). Genom att begå våldsamma handlingar är avsikten att sprida rädsla och förändra den allmänna åsiktsbildningen (Godefroidt, 2022). Forskare menar därför att effektiviteten av ett terrordåd är avhängigt på hur allmänheten reagerar och vilka känslor den våldsamma handlingen framkallar (Huddy, Feldman, Taber & Lahav, 2005). Inom den statsvetenskapliga litteraturen har forskare därför länge försökt beskriva förhållandet mellan oro för terrorism och förtroende till politiken (Godefroidt, 2022).

Psykologiska reaktioner på terrorism spelar alltså en avgörande roll för allmänhetens stöd för politiska åtgärder i syfte att bekämpa terrorism och hur förtroendet för politiken utvecklas (Huddy et al, 2005). Detta kan delvis förklaras med Muellers teori om '*Rally-around-the-flag*' som menar att allmänheten i kristider, som till exempel i samband med terrorattentat, krig eller naturkatastrofer, vänder sig till makthavarna och söker trygghet hos dem (Lehrer et al., 2023). Ett exempel på rallyeffekten är hur man i samband med 9/11 såg en kraftig ökning av stödet för dåvarande president Bush (Hetherington & Nelson, 2003). Forskare såg också en ökning av det politiska förtroendet i Sverige efter 9/11 (Holmberg & Weibull, 2002). Oron individen upplever samspekar alltså ofta med det som sker i omvärlden, och enligt forskning

om oro verkar det som att denna oro, likt rallyeffekter, leder till att individen söker stöd hos experter och ledare. Dessa experter och ledare förväntas då kunna förklara eller skydda individen från det som orsakar deras oro (Albertson & Gardarian, 2015).

Mot bakgrund av ovanstående är syftet med denna uppsats att undersöka om det i perioder med hög samhällelig oro för terrorism går att observera ett starkare samband mellan individens oro för terrorism och det politiska förtroendet. Inom litteraturen har man hittills fokuserat på specifika terrorattacker och dess påverkan på förtroendet för politiska institutioner (Godefroidt, 2022). Vidare finns det en mängd forskning som har använt experiment för att inducera samma känslor som terrorism och undersökt hur detta påverkar politiska attityder (Ibid.). Ytterligare forskning indikerar också att media har en avgörande roll i hur individens oro för terrorism påverkar det politiska förtroendet (Braithewaite, 2013). Men resultaten går i olika riktning, vissa studier visar på ett stärkt samband (Godefroidt, 2022; Hetherington & Nelson, 2003) medan andra indikerar det motsatta (Albertson & Gardarian, 2015; Lehrer et al, 2023). Sammantaget säger dock teorin om rallyeffekter att man i kristider bör uppfatta ett ökat politiskt förtroende, eftersom den samlade oron för terrorism förväntas öka behovet av trygghet, vilket vanligtvis söks hos samhällets makthavare (Lehrer et al., 2023). Trots detta råder det för närvarande brist på forskning som systematiskt undersökt hur oron för terrorism och rallyeffekterna ter sig över tid och som bedömt omfattningen av dessa eventuella effekter. Det är därför motiverat att undersöka hur sambandet mellan oro för terrorism och politiskt förtroende på individnivå, påverkas när man sätter det i kontexten av högre eller lägre samhällelig oro för terrorism. Om teorin om rallyeffekter stämmer borde sambandet vara starkare i tider av hög oro. Frågeställningen som kommer att undersökas i uppsatsen lyder därmed:

Hur påverkar nivån av den samhällliga oron för terrorism sambandet mellan individens oro för terrorism och politiskt förtroende?

Inledningsvis presenteras en genomgång av den teoretiska och empiriska bakgrunden gällande oro, politiskt förtroende och relevanta teorier. Utifrån denna bakgrund formuleras en hypotes. Därefter följer en beskrivning av uppsatsens metod, där val av fall, design, data och operationaliseringar redogörs. Därpå följer en presentation av resultaten från regressionsanalyserna. Slutligen ges en diskussion och sammanfattande slutsatser.

2. Teori och tidigare empiri

2.1 Definition av oro

Oro är en känsla som enklast definieras som en känslomässig respons till obehag, upplevt hot eller osäkerhet (Albertson & Gardarian, 2015). Oro kan ses som något diffust, men den riktas ofta mot någon eller något som upplevs störa lugnet. Oro är visserligen en personlig känsla men den samspelar ofta med vad som händer i omvärlden (Brodén et al, 2021). Oro blir därför en vanlig respons på kriser och de politiska diskussionerna som efterföljer krishändelser, och gör det till en intressant variabel att undersöka i samband med terrorism (Albertson & Gardarian, 2015).

Inom forskningen är därför en vanlig utgångspunkt att oro leder till att individen lägger sitt förtroende hos en ledare eller expert inom ämnet, söker mer information om hotet och stödjer de policys som är menade att skydda dem mot hotet (Albertson & Gardarian, 2015), det vill säga ganska mycket i linje med rallyeffekten. Det är dock viktigt att särskilja mellan situations-specifik ångest och oro som ett personlighetsdrag. Situations-specifik oro handlar om en ökad oro i samband med en extern händelse och personlighetsbaserad oro handlar snarare om att individen är mer predisponerad för oro (ibid.). Personlighetsbaserad oro innebär då mer att man uppfattar vissa stimuli som ångestökande vilket i sin tur ger varierande nivåer av situations-specifik oro (Psykologilexikon, u.å.). För att en individ ska uppleva situations-specifik oro måste individen exponeras och reagera på informationen som framkallar den. Detta betyder att den personlighetsbaserade oron är en viktig faktor i huruvida man upplever situations-specifik oro inför något (Baker, 2020). Albertson och Gardarian (2015) skriver att oro ökar individens uppmärksamhet för hot, där både situations-specifik oro och personlighetsbaserad oro ökar individens vilja att söka upp information om hotet. Vidare argumenterar Baker (2020) för att en högre grundläggande nivå av personlighetsbaserad oro bidrar till att individen har en större situations-specifik oro och därmed påverkas mer av hotet än en individ med en lägre nivå av personlighetsbaserad oro. Detta bidrar alltså till att individer som har en högre nivå av personlighetsbaserad oro med stor sannolikhet kommer påverkas starkare av till exempel ett terrordåd eller hot än individer med lägre personlighetsbaserad oro.

En annan känsla som kan förväxlas med oro, men som är distinkt annorlunda, är upplevt hot. Upplevt hot kan göra individen mer auktoritär, konservativ och strikt (Schlippak, 2021). Å ena sidan har oro en tendens att göra individen mer riskaversiv och mindre trolig att stödja

aggressiva militära operationer. Å andra sidan medför känslan av ett upplevt hot en önskan om repressalier och fientlighet mot fienden (Huddy et al, 2007). Det verkar alltså som att det finns en skiljelinje i vilka konsekvenser dessa närbesläktade känslor orsakar, men då oro är en känsla som kan växa ur ett upplevt hot (i enlighet med Albertson & Gardarians (2015) resonemang) är distinktionen kanske inte så tydlig som den först verkar. Om det är känslan av oro eller upplevt hot som framkallas, kan till exempel påverkas av hur tydlig fienden är och huruvida man upplever hotet som ett samhällshot eller ett hot riktat mot individen själv (Schlippak, 2021). Därför har den personliga oron som individer upplever en stor samhällsrelevans på många plan (Djerf-Pierre & Wägnerud, 2014).

2.2 Definition av politisk förtroende

Tillit, eller förtroende, som jag benämner det i denna uppsats, går att dela upp i flera olika dimensioner. Först och främst har vi distinktionen mellan vertikalt och horisontellt förtroende. I denna studie kommer det vara ett fokus på det vertikala förtroendet, alltså det institutionella och politiska förtroendet snarare än det horisontella, mellanmännsliga förtroendet, även om det senare också kan vara relevant att diskutera som en möjlig medierande faktor till politiskt förtroende (Rothstein & Eek, 2005).

Politiskt förtroende går i sin tur att konceptualisera med hjälp av Eastons teori om specifikt kontra diffust stöd. Easton (1975) menar att människors politiska stöd antingen kan vara specifikt, att man stödjer specifika politiska åtgärder eller policyer. Individen kan då vara för en specifik åtgärd, men emot en annan, stödet varierar då beroende på frågan. Men det specifika stödet handlar också om bedömningar av agerandet hos politiska aktörer och institutioner och resultaten av politik. Diffust stöd däremot är ett mer allmänt politiskt stöd eller förtroende till det politiska systemet mer generellt, en tilltro för den grundläggande stabiliteten i det politiska systemet. Sammanfattningsvis kan politiskt förtroende beskrivas som att individen gör en sammanfattad bedömning av att staten eller systemet är responsivt och kommer att göra det ”rätta” även om man inte konstant granskar dem (Miller & Listhaug, 1990).

Rothstein och Eek (2005) skriver i sin artikel om vertikal och horisontell tillit, att individer är olika benägna att till exempel följa lagen beroende på om de tidigare har upplevt att staten eller myndigheterna har behandlat dem rättvist. De fortsätter sitt resonemang med att tydliggöra att detta även påverkas av huruvida individen har en hög horisontell tillit, och att

den vertikala och horisontella tilliten ofta är positivt kopplade. I Norden ser man ofta på staten som en förlängning av samhället snarare än ett hot eller motståndare (Wollebæk et al, 2012). Detta gör att kopplingen mellan det horisontella och vertikala förtroendet är starkare inom detta geografiska område än på andra platser i världen. Nordiska länder som både Sverige och Norge har en lång historia av att både ha högt mellanmänniskt och institutionellt förtroende (Ibid.)

Den grundläggande nivån av institutionellt förtroende påverkar hur individer förhåller sig till både skatter och deras allmänna stöd för regeringen (Busemeyer, 2022). Ett högre förtroende till systemet ökar viljan att potentiellt betala högre skatter eller stå bakom nya lagförslag eller liknande. Ett lägre ursprungligt förtroende ger den motsatta effekten och kan därför orsaka en nedåtgående spiral, då medborgarna inte litar på att regeringen eller systemet kan ta hand om en situation, är de ännu mindre sannolika att lita på deras nya lösningar (Ibid.). Detta blir särskilt betydelsefullt under kriser då medborgarna kan behöva göra uppoffringar, som att exempelvis ge upp vissa friheter i samband med ökad övervakning vid hantering av terrorism. Politiskt förtroende har då en viktig roll i att ”övertala” medborgarna till att ge upp något som de annars inte hade gjort (Rudolph & Evans, 2005).

2.3 Rally-around-the-flag Theory

Rally around the flag theory myntades av Mueller år 1973 och innebär att människor enas kring nationens symboler, ledare och mål i samband med konflikter eller krishändelser. Teorin grundades i en amerikansk kontext och då med presidenten som enande faktor i kristider (Hetherington & Nelson, 2003). Teorin har dock utvecklats och tillämpats i andra kontexter än den amerikanska. Liknande effekter har observerats inte bara efter våldsamma händelser som krig eller terrorism, utan även efter naturkatastrofer och hälsokriser som Covid-19 pandemin (Lehrer et al., 2023). Rallyeffekten, som jag vidare kommer att kalla den, har direkta effekter på hur verkningsfulla politiska åtgärder mot till exempel terrorism blir och hur stödet för åtgärderna ser ut hos allmänheten. Forskningen har också visat hur rallyeffekten kan göra det enklare för regeringar att genomföra policyer som begränsar grundläggande medborgerliga rättigheter (Lehrer et al, 2023). Rallyeffekten gör det alltså enklare att under kriser införa policyer som medborgarna annars inte hade gått med på, vilket direkt kan påverka hur effektiv en potentiell policy mot terrorism blir (Lambert et al, 2010).

Ett tydligt exempel på detta är effekterna 11 septemberattacken hade på den amerikanska befolkningen. Stödet för den dåvarande amerikanska presidenten Bush ökade från 51 procent till 83 procent inom loppet av några veckor (Hetherington & Nelson, 2003). Hotet om terrorism blev sedan ett starkt skäl att markant öka övervakningen av potentiella terrorister, men även av den amerikanska befolkningen (Lyon, 2001; Bauman et al, 2014). Forskarna observerade även en avsaknad av kritik från oppositionen, vilket kan tänkas ha drivit på rallyeffekten ännu mer (Hetherington & Nelson, 2003). Vissa forskare menar att man sällan vet säkert hur att bäst hantera en kris i dess initiala skede, vilket innebär att förhastad kritik kan anses vara oinformerad eller ”dum” i ett senare stadie. Detta leder alltså till att kritiken uteblir vilket ger sken av att regeringen gör ett bra jobb vilket i sin tur gör allmänheten mer nöjd med regeringen (Nowak, 2019).

Ett annat mer nutida exempel är hur det under Covid-19-pandemin gick att se ett ökat stöd för beslut som begränsade civila och politiska rättigheter, till exempel nedstängningar där befolkningen uppmanades till att stanna hemma (Lehrer et al, 2023). I Sverige kunde man under pandemin dessutom observera rallyeffekter i form av ett ökat mellanmänskligt och politiskt förtroende. Covid-19 pandemin hanterades annorlunda i Sverige än i många andra länder, då det var frivilligt att följa restriktionerna som trädde i kraft samt att det var en pågående diskussion hur regeringen och ansvariga myndigheter bäst skulle hantera krisen under pandemin. Trots detta gick det alltså observera en ökning av förtroende, inte bara för politiker som var ansvariga för krishanteringen utan för politikerna över lag (Esaiasson et al, 2021). Känslor av osäkerhet hos befolkningen tenderar alltså att påverka hur mottagliga medborgarna blir för begränsningar och hur det politiska förtroendet påverkas.

Det finns dock forskningslitteratur som kommit fram till att rallyeffekten inte ger lika stor effekt utanför en amerikansk kontext. I en meta-studie från 2022 konstaterade forskare att rallyeffekten visserligen var statistiskt signifikant men egentligen bara i de amerikanska studierna och då främst i studier om 9/11 eller president Bush-effekten (Godefroidt, 2022). Samma studie poängterade att terrorismens rallyeffekt är liten, och högst beroende av vem som porträtteras som våldsutövaren. Å ena sidan menar Godefroidt (2022) att när det handlar om islamistisk terrorism är effekterna på politiska attityder, som utgrupps-fientlighet eller ingrupps-solidaritet, mycket tydliga. Där kan man även se ett skifte hos medborgarna mot mer konservativa förhållningssätt till säkerhetspolitik och dylikt. När det å andra sidan inte handlar om islamistisk terrorism utan om terrorism av andra aktörer är inte effekten alls lika stor, om

ens märkbar. Detta leder till frågan om vad det egentligen är som orsakar ett skifte i politiska attityder. Godefroidt menar att det är något mer än bara hotet eller rädslan för våld, eftersom man då inte borde märka några skillnader mellan olika typer av terrorism. Vidare fann man, i samband med en panelundersökning under Covid-19 pandemin, resultat som indikerar att oro för terrorism inte alltid genererar en rallyeffekt. Snarare visar resultaten att oron kan orsaka en negativ assimileringseffekt (Lehrer et al., 2023). Detta innebär att oro på grund av dess negativa känslerespons kan färga känslorna man har inför något annat, i detta fall förtroendet för politiken (Albertson & Gardarian, 2015). Lehrer et al (2023) föreslår att man potentiellt bör betrakta oro och ilska som två särskilda emotionella responser på en traumatisk händelse, som genererar motsatta effekter på det politiska förtroendet.

Trots Godefroidts resultat om en viss avsaknad av rallyeffekter utanför USA, har forskare observerat att både Covid-19 och tidigare terrorattacker i Sverige ökat både mellanmännskligt och institutionellt förtroende (Esaiasson et al, 2021; Geys & Qari, 2017). Forskare observerade också tydliga rallyeffekter i Norge efter terrorattacken på Utøya (Wollebæk et al, 2012). Forskare såg till och med en ökning av politiskt förtroende i Sverige i samband med 11:e september (Holmberg & Weibull, 2002). Det är alltså viktigt att poängtera att man trots Godefroidts metaanalys faktiskt har observerat en mängd händelser som orsakat rallyeffekter utanför USAs gränser.

2.4 Mediexponering under kriser

Media har en stor påverkan på hur människor förhåller sig till ett terrordåd och vilka åtgärder som individen kommer att föredra. Samhällsdebatten kring terrorism påverkar hur individer förhåller sig till det, och påverkar starkt i vilken utsträckning medborgarna känner oro inför terrorism (Aradau, 2015). Media ses även som en central aktör i terroristernas spridning av rädsla, då media ökar exponeringen av dådet bortom de direkta offrerna och bidrar till en större kollektiv rädsla.

Media-dependency-theory beskriver hur individen under kriser ofta ökar sitt behov av information för att göra verkligheten mer förståelig. Här ses ofta massmedia som det mest effektiva sättet att uppfylla dessa behov (Ball-Rokeach & DeFleur, 1976). Samtidigt som individer tror sig minska sin oro och rädsla med hjälp av ökad information blir effekten ofta den motsatta, det blir en ond spiral där den ökade exponeringen istället kan öka oron.

Detta sker ofta genom en så kallad sekundär traumatisk stress, det vill säga att man i andrahand anammar ett trauma efter exponeringen av ett narrativ av överväldigande våld och smärta (Liu & Liu, 2020).

Dessa faktorer har observerats vid olika typer av kriser, till exempel efter Covid-19-pandemin men även i samband med 11 september 2001. Vid båda tillfällena observerades ökade nivåer av oro hos individer som ökat sin mediekonsumtion (Liu & Liu, 2020). Vidare visar forskningen också att medieexponering påverkar det politiska förtroendet, dock är riktningen på detta samband aningen mer tvetydig. Å ena sidan finns det forskning som talar för att ökad medieexponering leder till ett minskat politiskt förtroende, eftersom media ofta saknar substans och är ganska negativt färgat, men att detta är beroende av individens grundläggande politiska förtroende. Å andra sidan menar andra att media gör information lättillgänglig, vilket snarare ökar det politiska förtroendet (Avery, 2009).

Vidare anses den information som individen exponeras för i samband med en kris ha möjligheten att forma hur individen uppfattar krisen och kan direkt påverka individens egna beteenden (Gadarian, 2010). Ett exempel på detta är hur olika individer reagerade på Covid-19 pandemin. Pandemin var en mångfacetterad sådan, där dels själva sjukdomen upplevdes som ett hot, men regeringens inskränkningar på de civila rättigheterna betraktades också som en potentiell fara (León, Makhortykh, Gil-Lopez, Urman & Adam, 2023). León et al (2023) undersökte hur Covid-19 påverkade det politiska förtroendet i Schweiz och kom fram till två viktiga slutsatser. Den första var att politiskt förtroende initialt ökade i och med nedstängningen av landet, men att nyhetskonsumtionen om Covid-19 direkt begränsade denna ökning, då de som läste mer om krisen över tid minskade sitt förtroende. Den andra slutsatsen var att de som upplevde hälsan som ett större hot fick ett ökat förtroende medan de som upplevde begränsningarna av hens friheter som ett större hot fick ett minskat förtroende. Detta är dock föga förvånande då Covid-19 var ett yttre hot, känt för att öka politiskt förtroende, och begränsningen av friheter och rättigheter var ett inre hot som staten skapat (Ibid.).

2.5 Social identitetsteori

I samband med en chock eller kris tenderar individer att känna en tätare koppling till den grupp man identifierar sig med, sin så kallade in-grupp (Nowak, 2019). Dessa in-grupper blir mycket tydliga när det uppstår ett yttre hot som kan kopplas till en ut-grupp (Huddy et al,

2005). Jenkins (2014) skriver att medlemskap i en in-grupp är extremt viktigt för den sociala identiteten, där medlemmarna gärna överdriver likheterna inom gruppen och olikheterna med ut-gruppen. Här blir medlemskapet i sig självt tillräckligt viktigt för att motivera en individ att till exempel diskriminera en ut-grupp. Vad som definierar en in-grupp är inte helt tydligt, det viktiga är bara att man känner en skiljelinje mellan sig och sin grupp och de andra (Nowak, 2019).

Känslan av identitet och samhörighet bidrar till rallyeffekten, och forskare har därför antagit att rallyeffekten främst fungerar inom nationens gränser, då teorins ursprung handlar om nationella symboler och ledare (Hetherington & Nelson, 2003). Dock menar Nowak (2019) att rallyeffekter inte enbart är nationella utan att det även finns supra-nationella effekter. I sin artikel konstaterade Nowak (2019) att både attacken i Paris 2015 och bombningen i Manchester 2017 berörde individer utanför de direkt drabbade länderna och framkallade känslor av en ökad koppling till EU hos EU-medborgare. Detta indikerar alltså att internationella händelser kan orsaka en rallyeffekt och öka gruppsolidariteten inte bara till nationens egna makthavare utan även gentemot unioner och länder man känner samhörighet med (Nowak, 2019). Som tidigare nämnt kunde forskare även observera en ökning av politiskt förtroende i Sverige efter 11e september i USA (Holmberg & Weibull, 2002), vilket även det ger stöd för Nowaks resonemang. Agerberg och Sohlberg (2021) konstaterade i sin undersökning av hur dådet på Drottninggatan påverkade svenska individer, att närheten till attacken inte hade någon effekt på hur personen reagerade på händelsen. Attacken påverkade majoriteteten av respondenternas känslor avsevärt, i form av ökad ilska och oro, men själva närheten till attacken verkade inte spela en avgörande roll i attitydförändringar eller känslomässig respons. Detta är visserligen i en nationell kontext men det är intressant att konstatera att trots att dådet ägde rum i Stockholm kunde man inte se några större effekter på de som befunnit sig närmre terrordådet än de individer som befann sig på andra platser i Sverige (Ibid.).

3. Hypotes

Terrorism ses oftast som ett yttre hot och inte en kris regeringen själv skapat (León, 2023) vilket bidrar till idén om att en högre oro för terrorism bör öka det politiska förtroendet. Detta är i enlighet med León et als (2023) argument om hur yttre hot genererar en rallyeffekt,

medan inre hot, det vill säga ett hot skapat av makthavarna eller ledarna för en stat, gör det motsatta. Tidigare forskning har visat att oro, inklusive oro för terrorism, gör individen mer informationssökande (Gardarian & Albertson, 2015). Ytterligare forskning argumenterar att en orolig individ, i ett försök att lätta oron, lägger sitt förtroende hos en expert eller ledare och stödjer de policyer som ska skydda dem mot hotet (Ibid.). Det finns dessutom forskning som tyder på att social identifikation är gränsöverskridande (Nowak, 2019), vilket jag menar innebär att svenska medborgare inte bara påverkas av hot och dåd mot Sverige utan även av dåd mot andra länder som svenskarna identifierar sig med. Jag menar alltså att trots att Sverige inte direkt har drabbats av terrordåd ofta, bör man kunna se förändringar i oro för terrorism både på individ- och samhällsnivå eftersom vi reagerar på händelser utanför Sverige också.

Jag tar därmed avstamp i teorierna och forskningen ovan för att formulera min hypotes. Hypotesen grundar sig främst i teorin om rallyeffekter. Mot bakgrund av att svenska invånare har ett ganska högt politiskt förtroende (Geys & Qari, 2017) argumenterar jag att individens oro för terrorism kommer att öka det politiska förtroendet i perioder av hög samhällsoro för terrorism. Följaktligen förväntar jag mig att individer som uttrycker högre oro för terrorism har ett högre politiskt förtroende än de med lägre oro för terrorism. Vidare tror jag att detta samband kommer att vara starkare under perioder med högre aggregerad oro för terrorism i samhället. Som nämnts tidigare finns det forskning som tyder på att rallyeffekten inte skulle vara lika tydlig utanför USAs gränser. Jag menar dock att de tidigare forskningsresultaten som visat att svenska och europeiska medborgare reagerar på kriser talar för att det är rimligt att förvänta sig en rallyeffekt även här. Detta observerades både under Covid-19 krisen, under bombningen 2010 i Stockholm och i Norge efter Utøya (Esaïasson et al, 2022; Geys & Qari 2017; Wollebæk et al 2012). Jag kommer därmed att pröva om teorin om rallyeffekter och hur oro påverkar det politiska förtroendet i en svensk kontext, och hur starkt detta potentiella samband är. Jag formulerar därför min hypotes enligt följande:

Perioder med hög aggregerad oro för terrorism genererar ett starkare samband mellan oro för terrorism och politiskt förtroende på individnivå, än perioder med lägre aggregerad oro för terrorism.

4. Metod

4.1.1 Val av fall, metod & design

För att undersöka ovanstående hypotes har jag valt att använda mig av enkätdata från de nationella SOM-undersökningarna som genomförs av SOM-institutet vid Göteborgs universitet. Den nationella SOM-undersökningen har ställt frågor om både oro för terrorism och politiskt förtroende sedan den första enkätundersökningen genomfördes 1986, med vissa undantag. Detta ger mig en möjlighet att mäta hur sambandet sett ut både i perioder av låg och hög samhällsoro för terrorism. Jag har valt att undersöka detta samband just i Sverige eftersom det finns omfattande data tillgänglig. Detta gör det möjligt att pröva huruvida teorierna om rallyeffekter och hur oro påverkar politiskt förtroende faktiskt ter sig, och hur ”generella” dessa effekter är. Eftersom jag är intresserad av att undersöka sambandet under olika perioder med varierande nivåer av oro är en statistisk design mest lämplig. Metoden är lämplig när undersökningen behöver ta hänsyn till flera variabler, över ett längre tidsintervall och för ett stort antal observationer. Jag vill här mäta den faktiska oron snarare än inducera den genom ett experiment.

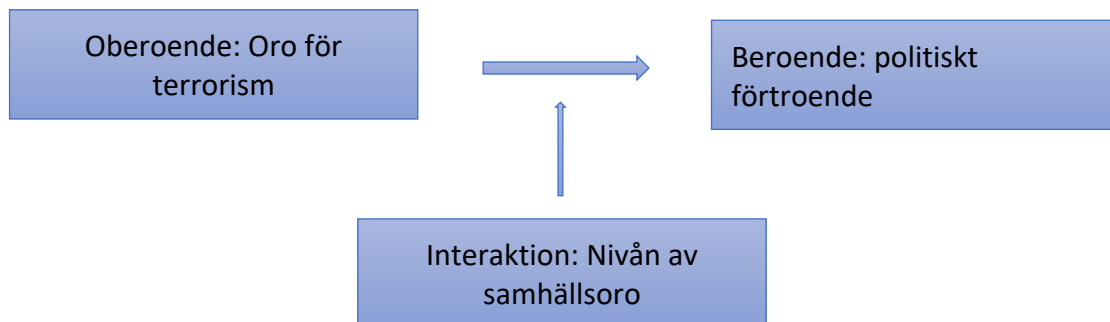
Som nämdes ovan finns det vissa undantag när det gäller vilka år som de båda frågorna ställts simultant, vilket är nödvändigt för att kunna undersöka sambandet mellan dem. Det är främst frågan om oro för terrorism som inte har ställts kontinuerligt sedan 1986. De år som frågan mätts är 1986, 1988, 1991, 1993-1994, 1996, och sedan årligen från 2000 och framåt. Åren då man ställt frågan om oro för terrorism måste dock även sammanfalla med de år då man ställt frågan om politiskt förtroende i samma enkät¹. Detta leder till att ytterligare år kommer uteslutas för att säkerställa en jämförbar resultatgrund (detta beskrivs vidare i avsnitt 4.2.2). Trots avsaknaden av vissa år är denna data ändå unik och högst relevant, då det är svårt att få tag på landsrepresentativ data som mätt specifika frågor som dessa över en längre tidsperiod.

För att besvara forskningsfrågan och pröva hypotesen kommer jag undersöka sambandet mellan oro för terrorism och politiskt förtroende på individnivå under olika perioder av högre respektive lägre samhällsoro för terrorism. Enligt teorin som diskuterats ovan förväntas sambandet mellan oro för terrorism och politiskt förtroende stärkas av perioder med högre

¹ SOM-enkäten genomförs med hjälp av parallella frågeformulär, under 2022 fanns det 7 editioner. Detta betyder att det finns en varians i när relevanta frågor ställs i samma formulär (SOM-institutet, 2023).

samhällsoro. Detta eftersom både oron och rallyeffekterna antas öka, vilket gör individen mer benägen att söka trygghet hos politiker eller nationella ledare. Figur 1 nedan illustrerar den empiriska modellen för hur den oberoende-, beroende- och interaktionsvariabeln påverkar varandra.

Figur 1. Interaktionsmodell mellan oro för terrorism och politiskt förtroende, beroende på nivån av samhällsoro.



4.1.2 Data

Eftersom jag kommer att använda redan insamlat enkätmaterial från SOM-undersökningarna kommer urvalet i min studie att genereras automatiskt. Som tidigare nämnt är de nationella SOM-undersökningarna baserade på enkäter som skickas ut per post eller digitalt till cirka 20-30 000 slumpmässigt utvalda personer i Sverige. Urvalet består av personer boendes i Sverige mellan åldrarna 16-85 år. Upp till 2009 var den undre gränsen 15 år och den övre gränsen har ökat från 75 år till 90 år, där den nuvarande gränsen ligger på. Svarsfrekvensen ligger på ungefärligen 50 procent, vilket innebär ett ganska betydande bortfall (SOM-institutet, 2023). Trots detta bortfall anses resultaten i stort representera åsikterna i den svenska befolkningen. Det bör tilläggas att vad gäller enkätundersökningar är detta ett av de vanligaste sätten att samla in samhällsvetenskaplig information (Esaïasson et al, 2017). Motiveringen för valet av denna data ligger i att SOM-undersökningarna ger mig tillgång till information som jag själv inte skulle ha möjlighet att samla in, särskilt med tanke på mitt intresse för samband över en längre tidsperiod.

Det kan vara värt att nämna att SOM-institutet påpekat att det förekommer en viss brist i svar från respondenter, vilket kan påverka representativiteten. Till exempel tenderar personer med lägre tillit till samhällsinstitutioner att i lägre utsträckning svara på enkäter för akademisk

forskning (SOM, 2023). Även yngre individer, samt de med utländsk bakgrund, är underrepresenterade i undersökningen på grund av lägre svarsfrekvens (Ibid.). Detta kan vara problematiskt i mitt fall då det kan bidra till en viss snedvridning, eftersom en andel av de personerna med ett lägre förtroende för politiken kanske saknas i datamaterialet. Emellertid påpekar SOM-institutet att de kontinuerligt arbetar med sina metoder för att minska sådana skevheter, och analyser visar att trots viss diskrepans i svarsfrekvensen inom olika grupper, bibehåller SOM-undersökningarna en hög grad av representativitet (SOM, 2023)

4.2 Operationaliseringar

4.2.1 Oberoende variabel

Den oberoende variabeln i studien är oro för terrorism, vilken kommer mätas med hjälp av enkätfrågan: ”Om du ser till läget idag, hur oroande upplever du själv följande inför framtiden? – Terrorism”. Denna fråga kan sedan besvara med fyra alternativ; ”inte alls oroande”, ”inte särskilt oroande”, ”ganska oroande” och ”mycket oroande” (SOM-institutet, 2023). Oron kommer alltså att mätas på en skala mellan 0 och 3 för att fånga upp oron på individnivå, där 0 är den lägsta oron och 3 den högsta nivån av oro.

Det finns diskussioner om huruvida just oro är den bästa känslan att mäta när man diskuterar terrorismens effekter. Men likt resonemanget som jag fört tidigare, vet vi att oro har en direkt koppling till hur människor betar sig politiskt, då förtroendet påverkas, samt t.ex. vilka frågor individer är intresserade av. Vidare finns det forskning som tyder på att oro har en tätare koppling med önskan om bland annat trygghet och ökat informationssökande, vilket går i linje med teorin om rallyeffekter (Albertson & Gardarian, 2015; Schlipphak, 2021).

Brodén et al (2021) konstaterade att det finns en potentiell risk för vaghet eller otydlighet i frågan om oro för terrorism i SOM-enkäten. Frågan ger visst utrymme för subjektiv tolkning, där till exempel individens uppfattning om vad som klassificeras som terrorism kan påverka svaret. Vidare är det av betydelse att frågan om oro för terrorism är ensam i sitt slag i enkäten, vilket potentiellt kan resultera i att andra emotionella tillstånd som ilska, rädsla eller upplevt hot inkluderas i respondenternas svar. Trots att det sannolikt finns mer precisa sätt att ställa frågor om oro för terrorism bedömer jag ändå att enkätfrågan på ett tillfredsställande sätt fångar in det jag avser att mäta.

4.2.2 Beroende variabel

Den beroende variabeln är politiskt förtroende. Den optimala enkätfrågan för att mäta begreppet politiskt förtroende hade varit att använda frågan om politiskt förtroende i SOM-undersökningen, då den fångar upp aspekter av det mer specifika förtroendet (Easton, 1975). Dock finns det, som nämnt tidigare, en viss diskrepans i vilka år respektive i vilken enkätversion frågan om oro för terrorism har ställts och i vilken enkätversion frågor som mäter politiskt förtroende har inkluderats. Bland annat har frågor om ”nöjdhet med demokratin”, ”politiskt förtroende” och ”förtroende för svenska politiker”, ställts i samma enkätversion som frågan om oro för terrorism, dock inte kontinuerligt i samma version sedan 1986. Jag kommer därför skapa två separata beroende variabler, som används i två olika regressionsanalyser; en för att fånga upp det mer specifika politiska förtroendet, och den andra för att fånga upp det mer diffusa (Easton, 1975).

Variabeln för det specifika förtroendet operationaliseras genom frågorna om *politiskt förtroende*, det vill säga förtroende för en institution, och förtroende för *svenska politiker*, det vill säga förtroende för aktörer. Dessa skapar en kombinerad variabel som täcker in fler år än vad frågan om politiskt förtroende gjort själv. Frågorna tänks fånga upp känslorna individen har inför regeringen eller politikernas levererande, alltså mer det specifika stödet (Easton, 1975). Frågorna lyder ”Hur stort förtroende har du för det sätt på vilket följande institutioner och grupper sköter sitt arbete? – Regeringen” och ”Allmänt sett, hur stort förtroende har du för svenska politiker? - Svenska politiker”. Svartalternativen är ”Mycket stort förtroende”, ”Ganska stort förtroende”, ”Ganska litet förtroende” och ”Mycket litet förtroende”. Detta mäts alltså på en skala mellan 0–3, där 0 är mycket litet förtroende och 3 mycket högt. Med denna kombinerade variabel kan jag mäta sambandet mellan oro för terrorism och politiskt förtroende under åren 1986, 1988, 1991, 1993-1994, 1996, och sedan årligen från 2000-2015 och 2019-2021, med undantag för åren 2016-2018.

Enligt Eastons teori bör det diffusa förtroendet vara mer beständigt och bestå oavsett om man tycker olika i en viss fråga, det handlar om en grundläggande trygghet i att systemet fungerar (Easton, 1975; Miller & Listhaug, 1990). För att mäta det mer diffusa förtroendet används istället frågan om individens nöjdhet med demokratin. Frågan lyder ”På det hela taget, hur nöjd är du med det sätt på vilket demokratin fungerar i: - Sverige”. Svartalternativen är ”Inte alls nöjd” ”Inte särskilt nöjd” ”Ganska nöjd” och ”Mycket nöjd”. Dessa kodas liksom de andra variablerna om från skalan på 1-4 till 0-3, för att enklare tyda resultaten av

regressionsanalysen. Med denna variabel kan jag mäta sambandet under åren 1996, och sedan årligen från 2000-2021.

Det förs även diskussioner om huruvida man kan konceptualisera någons förtroende enbart genom att fråga en fråga om det, bland annat eftersom definitionen av politiskt förtroende då lämnas upp till respondenten (Teorell & Svensson, 2007). Det kan då vara bättre att till exempel fråga om vad individen gör i vissa situationer för att istället fånga upp deras tillit (Ibid.). Dock förutsätter detta resonemang möjligheten att påverka formuleringen av de ställda frågorna, vilket i detta sammanhang är något jag saknat. Mot bakgrund av syftet med studien, som innebär en undersökning av en mer omfattande tidsperiod, är denna potentiella begränsning något som jag behöver acceptera, men det tas med i beräkningen. Vidare är det väsentliga i denna uppsats att kunna observera förändringar i det politiska förtroendet, snarare än att sträva efter en perfekt återspeglning av det politiska förtroendet hos den svenska befolkningen.

4.2.3 Interaktionsvariabel

För att avgöra om en period präglas av högre eller lägre samhällslig oro kommer jag att aggregera svaren som ges på SOM-undersökningens fråga om oro för terrorism, det vill säga samma data som för den oberoende variabeln. Till skillnad från när man mäter på individnivå kommer jag istället att mäta den procentandelen av hur många som i varje undersökning svarat ”mycket oroande”. Detta är för att på ett enkelt sätt kunna se förändringar i graden av oro på en samhällsnivå över tid. Detta är likt Brodén et al (2021) tillvägagångssätt för att mäta hur oroade svenskar har varit för terrorism över tid. Samhällsoron används för att fånga upp de perioder, som enligt teorin borde framkalla rallyeffekter, det vill säga perioder med mer utbredd oro inför något i samhället.

Brodén et al (2021) genomförde, som nämnt ovan, en studie där de systematiskt mätte den aggregerade oron för terrorism i Sverige från 1986 till 2020. Där kunde de observera att samhällsoron för terrorism ofta uppvisade drastiska ökningar i samband med specifika terrorattentat, bland annat i samband med 9/11 år 2001. Ett konkret exempel som belyser detta samband är terrordådet på Drottninggatan i april 2017, då den samhällsliga oron steg med 12 procentenheter år 2017 jämfört med år 2016 (Brodén et al. 2021).

Utöver detta har tidigare forskning även observerat att fluktuationer i oron för ekonomin ofta kan kopplas till ekonomins konjunkturcykler. Exempelvis låg samhällsoron på ungefär 20% under 1980-talet då det var högkonjunktur, medan den under 1990-talet, då konjunkturen befann sig i en nedgång, steg till nästan 40% (SCB, 2018). Följaktligen framstår den aggregerade oron i samhället som en indikator som fångar upp och representerar avgörande tidpunkter då samhället påverkats av något betydelsefullt. Samhällsoron för terrorism kan därför fungera som en signal för att det hänt något signifikant och i vilken omfattning en händelse påverkat samhällets invånare.

Den aggregerade samhällsoron för terrorism kommer användas som en interaktionsvariabel i sambandet mellan oro för terrorism och politiskt förtroende på individnivå. Detta är för att testa hypotesen att sambandet mellan oro för terrorism och politiskt förtroende kommer vara mer positivt sammanlänkat i perioder av högre samhällsoro. Vidare är detta även kopplat till den situationsspecifika oron snarare än den personlighetsbaserade (Baker, 2020). Eftersom sambandet mellan oro för terrorism och politiskt förtroende antas variera över tid, är det den situationsspecifika oron som fluktuerar. Visserligen fungerar den personliga oron som ett nexus för den situationsspecifika oron. Det vill säga nivån av den personliga oron påverkar nivån av den situationsspecifika oron (Ibid.), men det är variationerna i samhällsoron som blir intressanta i denna kontext.

4.2.4 Kontrollvariabler

I en statistisk analys är det viktigt att inkludera kontrollvariabler för att isolera effekten oro kan tänkas ha på politiskt förtroende, och utesluta risken för ett spuriöst samband, det vill säga att det finns andra faktorer som förklarar sambandet man potentiellt finner (Teorell & Svensson, 2007). Frågan är då vad som kan tänkas påverka både nivån av oro för terrorism och individens politiska förtroende? Djerf-Pierre och Wängneruds (2014) analys av oro i samhället och dess politiska konsekvenser visar att kvinnor uppvisar högre nivåer av oro än män inom alla kategorier de studerade. De fann även att kvinnor hade något högre politiskt förtroende överlag. Djerf-Pierre och Wängnerud undersökte i sin studie inte specifikt oro för terrorism, men de gjorde flera intressanta observationer om hur även utbildning, inkomst och ålder påverkar både graden av oro och förtroende till bland annat staten. Mot bakgrund av detta kommer jag alltså kontrollera för kön, ålder, utbildning, inkomst.

Jag kommer i min analys även kontrollera för nyhetskonsumtion. Som nämnt tidigare indikerar forskning att media kan påverka både nivån av oro och det politiska förtroendet. För att adressera detta kommer jag att konstruera ett index som inkluderar de olika typerna av medier som individer kan konsumera medier genom, och som ingår i SOM-undersökningen (en detaljerad beskrivning av dessa finns i appendix info.1). Frågorna i enkäten omfattar bland annat frekvensen av nyhetskonsumtion genom nyhetssändningar på tv eller radio, läsa morgon- och/eller kvälls-tidningar eller hur ofta man tar del av nyheter på internet. Indexet kommer att mätas på en skala från 0 till 7, där 0 representerar aldrig eller mindre än en gång per vecka och 7 representerar daglig konsumtion, det vill säga det högsta värdet på skalan.

I SOM-undersökningen ställs frågan om kön med svarsalternativen ”Man”, ”Kvinna” eller ”Annat: ...”. Utbildning kontrolleras jag för med hjälp av SOM-enkätens fråga ”Vilken är din högsta utbildning?”. Inkomst kontrolleras för genom frågan om hushållsinkomst ”Vilken är den ungefärliga sammanlagda årsinkomsten i kronor för samtliga personer i ditt hushåll före skatt”. För kontrollen av ålder används SOM-undersökningens fyra ålderskategorier 16–29 år, 30–49 år, 50–65 år och 65–85 år (vidare information om kodning av kontrollvariabler i appendix info. 2). Eftersom tidigare forskning observerat ett ökat politiskt förtroende i samband med valår på grund av den ökade exponeringen för politiker (Holmberg & Weibull, 2018), inkluderas även en kontroll för valår. Slutligen inkluderas också klustrade standardfel, då jag vill säkerställa en korrekt nivå av den statistiska signifikansen. I detta fall innebär detta att man tar hänsyn till att observationer inom samma kluster (i detta fall år) antas vara mer lika, och därför är inte standardfelen kontinuerliga (Stock & Watson, 2019). Nedan presenteras en tabell med den beskrivande statistiken.

Tabell 1. Beskrivande statistik

<i>Variabel</i>	<i>Observationer</i>	<i>Mean</i>	<i>Std. dev.</i>	<i>Min</i>	<i>Max</i>
<i>Nöjd med demokratin</i>	32 076	1,763273	0,741528	0	3
<i>Politiskt förtroende</i>	35 989	1,735725	1,229765	0	3
<i>Oro för terrorism</i>	35 989	2,089666	0,863626	0	3
<i>Samhällsoro</i>	35 989	37,89814	10,2247	26	64
<i>Kön</i>	35 989	0,5041818	0,4999895	0	1
<i>Ålder: 16-29 år</i>	35 989	0,1573258	0,3641128	0	1
<i>30-49 år</i>	35 989	0,3332129	0,4713685	0	1

<i>50-65 år</i>	35 989	0,281197	0,4495897	0	1
<i>65-- år</i>	35 989	0,2282642	0,4197196	0	1
<i>Utbildning: låg</i>	35 989	0,2111201	0,4081091	0	1
<i>Medel</i>	35 989	0,4404957	0,4964535	0	1
<i>Hög</i>	35 989	0,3483842	0,4764651	0	1
<i>Inkomst: låg</i>	35 989	0,123121	0,3285806	0	1
<i>Medellåg</i>	35 989	0,1476562	0,3547638	0	1
<i>Medel</i>	35 989	0,3041207	0,4600404	0	1
<i>Medelhög</i>	35 989	0,2331268	0,4228282	0	1
<i>Hög</i>	35 989	0,1919753	0,3938593	0	1
<i>Nyhetskonsumtion</i>	35 989	4,245589	1,439027	0	7

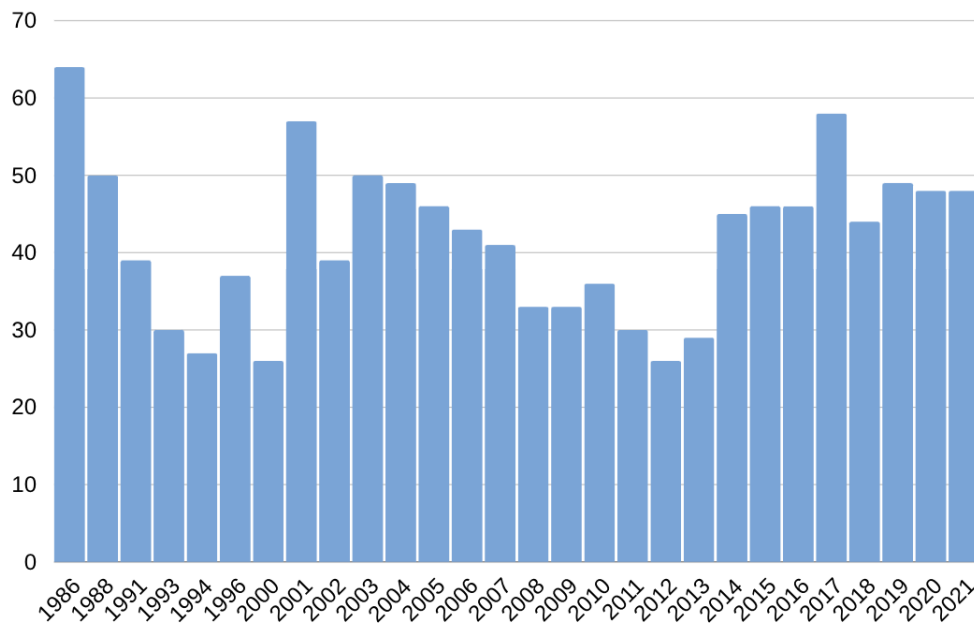
4.3 Regressionsanalys

För att undersöka sambandet mellan oro för terrorism och politiskt förtroende använder jag mig av regressionsanalyser. Regressionsanalys är en statistisk metod lämpad för undersökningar som mäter flera analysenheter, där man undersöker hur en eller flera oberoende variabler påverkar en beroende variabel. I detta fall hur variabeln *oro för terrorism* påverkar *politiskt förtroende*. I en regressionsanalys är det också möjligt att testa hur detta samband påverkas av interaktionsvariabeln *samhällelig oro för terrorism*. I en vanlig regressionsanalys utan interaktion tolkas B-koefficienten som ett värde på förändringen av den beroende variabeln om man ökar den oberoende variabeln med ett skalsteg. Eftersom det kommer göras en interaktionsanalys kommer tolkningen av B-koefficienten dock vara annorlunda, och koefficienten för en variabel representerar snarare effekten på den variabeln när den andra variabeln i interaktionen är noll (Stock & Watson, 2020).

5. Resultat

I följande avsnitt kommer jag att presentera resultaten som prövar uppsatsens frågeställning och hypotes. Som nämnt tidigare formulerades hypotesen mot bakgrund av tidigare forskning, och förutspådde ett starkare samband mellan oro för terrorism och politiskt förtroende under perioder av högre samhällsoro. Nedan kommer först ett diagram över den samhälleliga oron för terrorism över tid presenteras. Därefter kommer resultaten från regressionsanalysen för det specifika förtroendet presenteras, samt en graf som visar hur sambandet ser ut i olika nivåer av samhällsoro samt sambandets signifikans vid dessa nivåer. Detta följs sedan upp av regressionsmodellen som testar sambandet mellan oro för terrorism och indikatorn på diffust politiskt förtroende, nöjdhet med demokratin.

Figur 2. Samhällsoron för terrorism i Sverige 1986-2021.



Kommentar: Resultaten avser de som svarat "Mycket oroande" på frågan om hur orolig man var för terrorism.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 1986–2020

I figur 2, presenteras den aggregerade samhällsoron för terrorism. Samhällsoron för terrorism visar andelen som svarade "Mycket oroande" för terrorism mellan åren 1986 och 2021.

Grafen illustrerar tydliga variationer i graden av samhällsoro för terrorism, där särskilt åren 2001 och 2017 sticker ut. Som tidigare nämnts var 2001 året då 11:e september-attacken skedde, och 2017 var året då terrordådet på Drottninggatan ägde rum. Anledningen till den höga nivån av oro 1986 kan potentiellt kopplas till mordet på Olof Palme, där initiala teorier föreslog en koppling mellan mordet och en terrororganisation (Brodén et al., 2021). 1986 var också året med den högsta uppmätta samhällsoron för terrorism, då den låg på 64 procent, och därefter år 2017 då oron uppmättes till 58 procent. Den lägsta samhällsoron för terrorism låg på 26 procent år 2012.

Den aggregerade oron verkar alltså öka i samband med terrordåd, vilket antyder att höga nivåer av den aggregerade oron sammanfaller med perioder då terrordåd har inträffat. Detta gör den aggregerade oron till en betydelsefull interaktionsvariabel för regressionsanalyserna som senare presenteras. Det bör poängteras att vissa år har uteslutits från efterföljande analyser, detta på grund av att den oberoende och den beroende variabeln mättes i olika enkäter och därmed inte gick att analysera.

Tabell 2. Sambandet mellan oro för terrorism och politiskt förtroende

	Politiskt förtroende Modell 1	Politiskt förtroende Modell 2
Oro för terrorism	0,061* (2,04)	0,076* (2,56)
Samhällelig oro för terrorism	-0,001 (-0,37)	-0,001 (-0,66)
Individens oro x samhällelig oro	-0,002* (-2,42)	-0,002* (-2,27)
Kön		-0,100*** (-7,55) (.)
Ålder (ref. kategori 16-29)		
30-49 år		-0,055** (-2,65)
50-65 år		-0,091*** (-4,10)
65-- år		-0,132*** (-5,49)
Utbildning (ref. kategori låg)		
Utbildning medel		-0,019 (-1,05)
Utbildning hög		0,072*** (3,57)
Hushållsinkomst (ref. kategori låg)		
Hushållsinkomst medellåg		-0,071** (-2,81)
Hushållsinkomst medel		-0,110*** (-4,90)
Hushållsinkomst medelhög		-0,132*** (-5,46)
Hushållsinkomst hög		-0,061* (-2,40)
Nyhetskonsumtion		0,026*** (4,98)
Intercept	1,789*** (26,29)	1,852*** (24,69)
<i>N</i>	35989	35989
<i>R</i> ²	0,002	0,006

t-värden i parentes

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

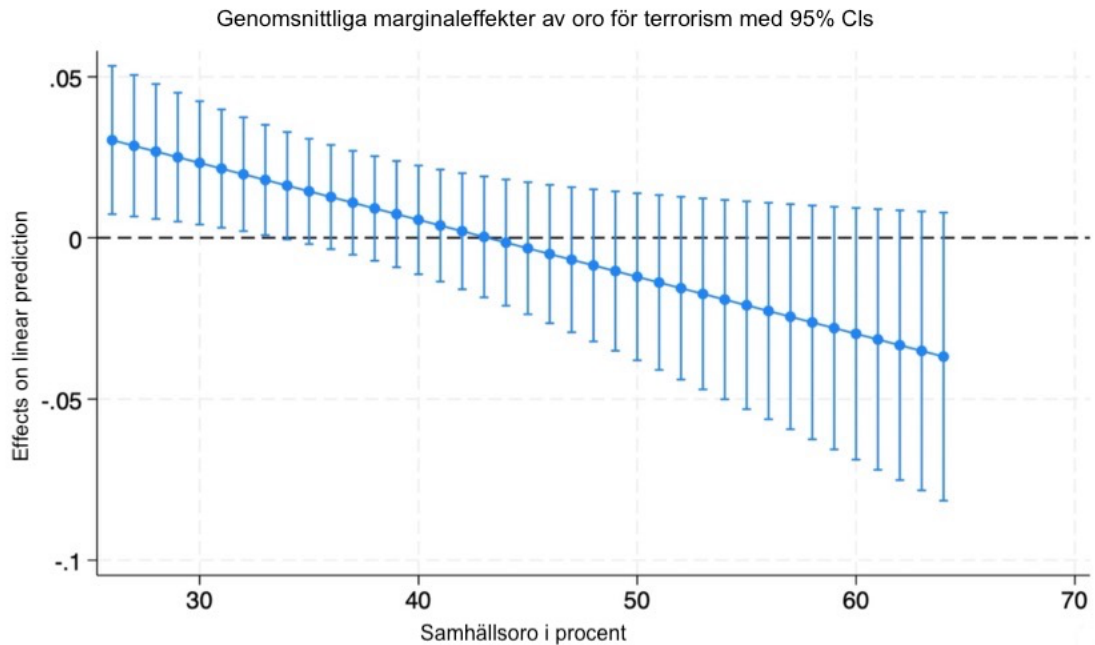
I tabell 2 presenteras resultaten av den första regressionsanalysen med politiskt förtroende som beroende variabel. Modell 1 illustrerar sambandet mellan oro för terrorism och politiskt förtroende, med den aggregerade oron för terrorism som interaktionsvariabel². Åren som mätts här är 1986, 1988, 1991, 1993-1994, 1996, 2000-2015 och 2019-2021. Notera att 2017, som är ett av åren med högst samhällsoro för terrorism, inte ingår i analysen.

Först och främst kan vi i modell 1 konstatera att om samhällsoron för terrorism hålls vid ett teoretiskt värde på 0, och vi ökar den individuella oron med en enhet kommer det politiska förtroendet få en mycket marginell men statistiskt signifikant ökning med 0.061 skalsteg. Vidare visar den samhällseliga oron att om man håller oron för terrorism på individnivå vid den lägsta nivån, kommer en procentenhets högre oro i samhället inte innebära någon statistisk signifikant förändring av det politiska förtroendet (koefficienten är -0.001). Slutligen kan jag också konstatera att om den individuella oron ökar med en enhet samtidigt som den samhällseliga oron ökar med en procentenhet kommer det politiska förtroendet minska med -0.002. Analysen avslöjar alltså ett väldigt svagt negativt samband mellan oro för terrorism och politiskt förtroende om den samhällseliga oron ökar. Denna interaktionseffekt visar sig även vara statistiskt signifikant med en signifikansnivå över 95 procent, och bibehålls även när man kontrollerar för variabler som kön, ålder, utbildningsnivå, inkomst och nyhetskonsumtion, som återges i modell 2.

Resultaten i modell 2 visar att majoriteten av kontrollvariablerna är statistiskt signifikanta och har en negativ påverkan på politiskt förtroende. Eftersom variabeln kön kodas som man=0 och kvinna=1, kan vi konstatera att vara kvinnor har något lägre politiskt förtroende än män. Dessutom framgår det att, jämfört med personer i åldrarna 18-30, minskar det politiska förtroendet något mer vid stigande ålder. Däremot verkar det som att en hög utbildningsnivå hänger samman med ett högre politiskt förtroende, i jämförelse med referens kategorin låg utbildningsnivå. Även olika nivåer av hushållsinkomst verkar ha en svag negativ effekt på politiskt förtroende. Slutligen kan jag konstatera att nyhetskonsumtion har en ytterst svag positiv effekt på politiskt förtroende. Överlag är effekterna av kontrollvariablerna på det politiska förtroendet mycket små, men nästan samtliga är statistiskt signifikanta (med undantag för utbildning – medel).

² Grundsambandet mellan oro för terrorism, utan vare sig interaktionsvariabel eller kontrollvariabler, är svagt negativt på -0,023**. Se appendix tabell 4.

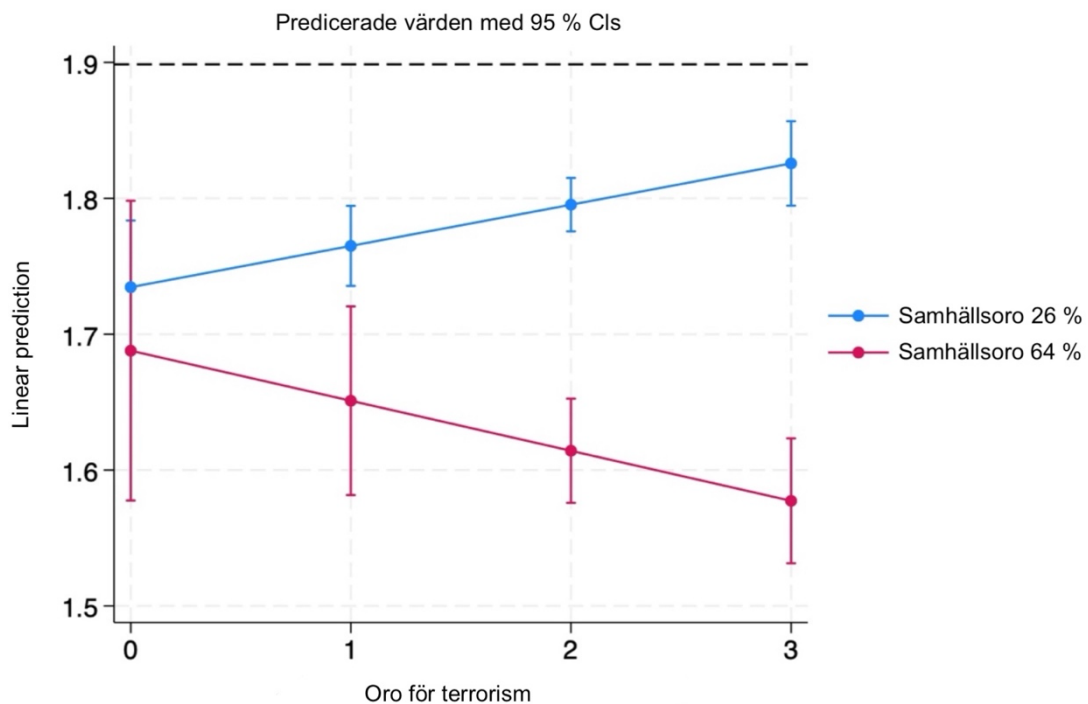
Figur 3. Hur sambandet mellan oro för terrorism och politiskt förtroende förändras vid olika nivåer av samhällsoro för terrorism.



Figur 3 illustrerar de genomsnittliga marginaleffekterna på politiskt förtroende vid olika nivåer av samhällsoro. Det vill säga storleken på förändringen i den beroende variabeln politiskt förtroende, om man ökar den oberoende variabeln oro för terrorism med ett skalsteg, vid olika nivåer av samhällsoro. I figuren kan man konstatera att den signifikanta interaktionseffekten endast inträffar där andelen som har mycket hög samhällsoro är mellan 25 och 35 procent. Vid aggregerade orosnivåer över 35 procent observeras inte längre någon signifikant interaktionseffekt³.

³ Ändrar man den aggregerade oron till de som svarat ganska oroande och mycket oroande, istället för bara mycket, blir dock även de högre nivåerna av samhällsoro statistiskt signifikanta, se appendix figur 7.

Figur 4. Predicerade nivåer av politiskt förtroende vid olika kombinationer av individuell oro och aggregerad samhällsoro för terrorism



I figur 4 illustreras det predicerade måttet av politiskt förtroende vid olika nivåer av oro för terrorism baserat på ytterlighetsmått av samhällsoron. Vid den lägsta observerade nivån av samhällelig oro (cirka 26 procent) ökar politiskt förtroende med högre individuell oro för terrorism från 1.73 till 1.82, en mycket blygsam ökning med 0.091 enheter. Vid den högsta nivån av samhällelig oro (cirka 64 procent) observeras istället en negativ effekt när individens oro för terrorism ökar. Det politiska förtroendet minskar då från 1.69 till 1.58, eller 0.12 enheter. Resultaten indikerar således att vid lägre nivåer av samhällelig oro ökar politiskt förtroende när oron för terrorism ökar, medan högre nivåer av samhällelig oro leder till motsatt effekt.

Med hänsyn till det tidigare resonemanget, och figur 3, antyder detta att det finns en signifikant relation som indikerar att perioder av lägre samhällsoro genererar ett lite starkare positivt samband mellan ökad oro för terrorism och ökat politiskt förtroende. Dock är det observerade minskade förtroendet vid den högre nivån av aggregerad oro inte statistiskt signifikant. Det bör dock understrykas att samtliga predicerade värden visar på mycket små skillnader i politiskt förtroende mellan individer med låg och hög oro för terrorism, vid olika nivåer av samhällsoro. Det handlar om under tiondelar av skalstegs-skillnader.

Tabell 3. Regressionsanalys med "nöjdhet med demokratin" som beroende variabel

	Nöjd med demokratin Modell 1	Nöjd med demokratin Modell 2
Oro för terrorism	-0,005 (-0,27)	0,016 (0,86)
Samhällelig oro för terrorism	- 0,001 (-0,21)	-0,001 (-0,81)
Individens oro x samhällelig oro	-0,001* (-2,25)	-0,001* (-2,65)
Kön		-0,001 (-0,16)
Ålder (ref. kategori 16-29)		
30-49 år		-0,049*** (-3,89)
50-65 år		-0,106*** (-7,85)
65-- år		-0,011 (-0,78)
Utbildning (ref. kategori låg)		
Utbildning medel		0,072*** (6,50)
Utbildning hög		0,219*** (18,51)
Hushållsinkomst (ref. kategori låg)		
Hushållsinkomst medellåg		0,018 (1,18)
Hushållsinkomst medel		0,066*** (4,89)
Hushållsinkomst medelhög		0,128*** (8,85)
Hushållsinkomst hög		0,257*** (16,90)
Nyhetskonsumtion		0,031*** (10,50)
Intercept	1,951*** (37,94)	1,635*** (27,08)
<i>N</i>	32076	32076
<i>R</i> ²	0,007	0,048

t-värden i parentes

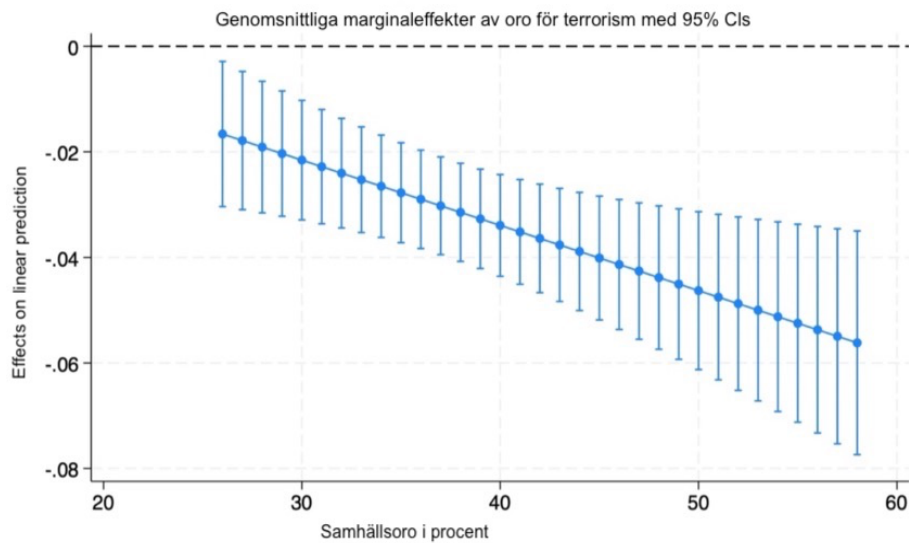
* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

I tabell 2 presenteras resultaten av den andra regressionsanalysen där ”nöjd med demokratin i Sverige” fungerar som beroende variabel⁴. Denna variabel är mätt åren 1996 och 2000-2021. I likhet med tabell 1 illustrerar modell 1 sambandet mellan oro för terrorism och nöjdheten med demokratin, med samhällsoro som interaktionsvariabel. Om samhällsoron hålls på värdet 0 ser vi alltså en icke-signifikant minskning av nöjdheten med demokratin om vi ökar den individuella oron med en enhet (koefficienten är -0,005). Om vi håller den individuella oron på 0 och ökar den samhällsiga oron med en procentenhet finns inte heller något signifikant effekt på nöjdheten med demokratin (koefficient är -0,001). Om vi sedan ser till nöjdheten med demokratin om man simultant ökar den samhällsiga oron med en procentenhet och den individuella oron med en enhet ser vi även här en svag minskning av nöjdheten med -0,001, som är statistiskt signifikant. Analysen avslöjar alltså även här ett svagt negativt samband, som vid inkludering av kontrollvariabler visar sig vara statistiskt signifikant på en 99% nivå.

I denna analys verkar kontrollvariablerna överlag ha mer positiva effekter på bedömningar av den svenska demokratin. Högre utbildning, inkomst och nyhetskonsumtion uppvisar ett positivt och statistiskt signifikant samband med nöjdhet med demokratin, dock är dessa effekter väldigt svaga. Kontrollvariabeln kön är i denna analys intressant nog inte statistiskt signifikant, vidare verkar högre ålder innebära en svagt negativ effekt på nöjdheten med demokratin.

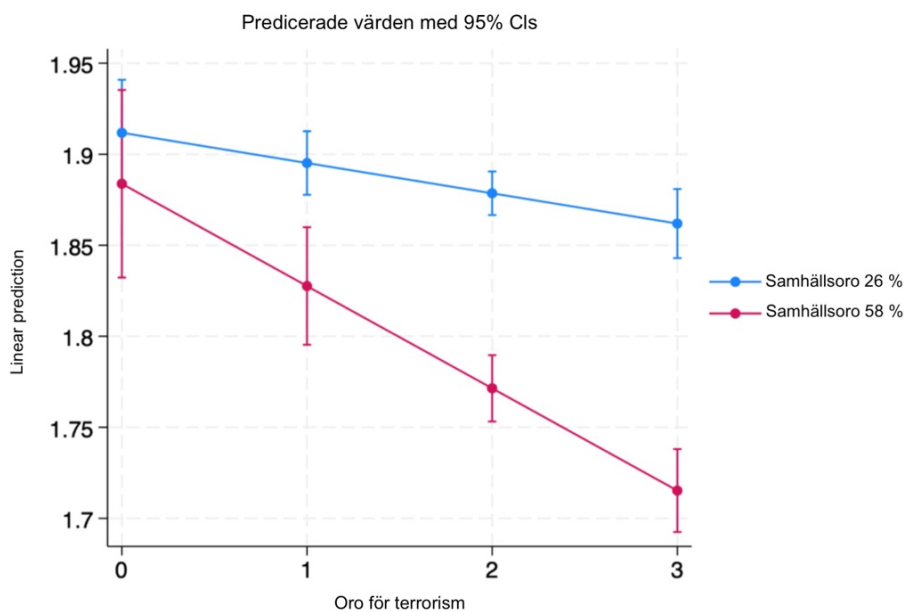
⁴ Grundsambandet mellan oro för terrorism och nöjdhet med demokratin, utan interaktionsvariabel och kontrollvariabler, är svagt negativt på -0,0623^{***}. Se appendix tabell 5.

Figur 5. Hur sambandet mellan oro för terrorism och nöjdhet med demokratin förändras vid olika nivåer av samhällsoro för terrorism.



I figur 5 illustreras den förväntade effekten på *nöjdhet med demokratin* om man förändrar variabeln *oro för terrorism* med en enhet, vid olika nivåer av samhällsoro. Grafen visar att man vid ett skalsteg högre oro observerar en något lägre nöjdhet med demokratin när samhällsoron är vid högre nivåer jämfört med lägre. Man kan också konstatera att sambandet har en svagt negativ riktning som är signifikant vid alla nivåer av samhällsoro.

Figur 6. Predicerade nivåer av *nöjdhet med demokratin* vid olika kombinationer av individuell oro och aggregerad samhällsoro för terrorism.



Vid den lägsta observerade nivån av samhällelig oro (cirka 26 procent) observeras en svag minskning i politiskt förtroende i takt med högre individuell oro för terrorism från 1,895 till 1,845, motsvarande en minskning med 0.05 enheter. Vid den högsta nivån av samhällelig oro (cirka 58 procent) påvisas också en minskning i sambandet, från 1,828 till 1,659, en minskning med 0,169 enheter. Detta indikerar således att sambandet mellan oro för terrorism och nöjdheten med demokratin är negativt vid både låga och höga nivåer av samhällsoro för terrorism, men att sambandet är aningen mer negativt vid höga nivåer av samhällsoro.

Sammanfattningsvis kan man med hjälp av figurerna konstatera att hypotesen inte fick stöd, men att specifikt och diffust förtroendet skiljer sig åt. Figur 4 och 6 illustrerar vilken riktning sambandet mellan oro för terrorism och politiskt förtroende går om man ser till ytterlighetsvärdena för samhällsoron. Det blir i figur 6 tydligt att när nöjdhet med demokratin används som beroende variabel, är riktningen på sambandet alltid negativ oavsett nivån av samhällsoro. När man istället ser till figur 4, där politiskt förtroende är beroende variabel går riktningen på sambandet i två olika riktningar beroende på nivån av samhällsoro. Dock är det väldigt svaga mätvärden, för nöjdhet med demokratin handlar det om en förändring på -0.05 och -0.169, och politiskt förtroende 0.091 och -0.095, så det går att diskutera om förändringarna är substantiella.

Slutligen har en serie robusthetstester genomförts för att utvärdera sambandets beständighet, det vill säga huruvida alternativa specifikationer kan påverka det observerade sambandet. Först och främst utförde jag en omkodning av den aggregerade oron, där kategoriseringen ändrades från att baseras på de som angivit "mycket oroande" till att inkludera de som angivit både "ganska oroande" och "mycket oroande." Denna förändring resulterade inte i någon betydande effekt på varken analysen för "politiskt förtroende" eller "nöjdhet med demokratin". Dock innebar denna förändring att sambandet som illustrerades i figur 3 blev statistiskt signifikant vid alla nivåer av samhällelig oro.

Då analysen av politiskt förtroende inte inkluderade åren 2016-2018 och analysen av nöjdhet med demokratin inte omfattade perioden 1986-1996, så testades båda analyser en omgång till efter att dessa årtal uteslutits för att få en ännu mer jämförbar resultatgrund. Inte heller detta gav någon märkbar effekt på sambandet. Vidare testades analysen utan kontrollvariabeln för hushållsinkomst och nyhetskonsumention, då dessa variabler minskade mängden observationer

substantiellt. Inte heller detta påvisade någon signifikant effekt på sambandet. Till sist kontrollerades det även för valår, då valår i generellt sett tenderar generera ett högre politiskt förtroende eftersom medborgarna oftare exponeras för politiker (Holmberg & Weibull, 2018). Detta hade ingen betydande effekt på någon av analyserna, dock sjönk den statistiska signifikansen något för nöjdhet med demokratin. Slutligen inkluderades också klustrade standardfel för år, dessa används för att säkerställa den statistiska signifikansen (Stock & Watson, 2012). När det kontrollerades för detta förblev sambanden svagt negativt, men den statistiska signifikansen försvann (se appendix, tabell 6 och 7).

6. Slutsatser och diskussion

Denna uppsats har undersökt hur oro för terrorism påverkar det politiska förtroendet under olika perioder av samhällsoro för terrorism. Rally-around-the-flag teorin som utvecklades av Mueller på 70-talet menar att traumatiska händelser, som terrorism, tenderar att generera ett ökat politiskt förtroende, då allmänheten samlar sig bakom nationella symboler och ledare (Lehrer et al, 2023). Detta har senare kommit att observeras vid flera tillfällen i omvärlden såväl som i Sverige i samband med till exempel Covid-19 pandemin (Esaiasson et al., 2021). Men forskningen har inte alltid gått i samma riktning, och nyligen har intresset riktats mot att det kan finnas motstridiga emotionella responser som avgör huruvida rallyeffekter uppstår (Lehrer et al., 2023). Trots den stora litteratur om rallyeffekter, fanns det ändå en brist på forskning som undersökt dessa potentiella rallyeffekter systematiskt över tid. Uppsatsen syftade därför till att undersöka huruvida man i Sverige kunde observera några rallyeffekter under perioder som präglats av terrordåd. I tidigare forskning har man konstaterat att länder med ett högt grundläggande politiskt förtroende, såsom svenska medborgare har, tenderar att uppleva rallyeffekter. Vidare har forskare även observerat rallyeffekter i Sverige i samband med Covid-19 pandemin och bombningen 2010 i Stockholm (Esaiasson et al, 2021; Geys & Qari 2017). Mot bakgrund av detta formulerade jag *Hypotes 1* som förutspådde att man i perioder av högre samhällsoro för terrorism borde se ett starkare samband mellan ökad oro för terrorism och ökat politiskt förtroende på individnivå.

För att pröva hypotesen användes data från den nationella SOM-undersökningen som frågat individer om oro för terrorism såväl som olika mått av politiskt förtroende. Sedan skapade jag ett aggregerat mått av samhällsoron för att fånga upp perioder med olika höga nivåer av samhällsoro. Då det fanns en viss diskrepans i jämförbara år för variablerna oro för terrorism och politiskt förtroende, skapades det två alternativa beroende variabler för politiskt förtroende. Dels det specifika förtroendet, med hjälp av frågan om politiskt förtroende och förtroende till politikerna, och det mer diffusa med hjälp av frågan om nöjdheten med demokratin. Analysen gjordes även under kontroll för de faktorer som kunde tänkas påverka både oro för terrorism och politiskt förtroende, såsom kön, utbildning, ålder, inkomst och nyhetskonsumtion.

Resultaten från analyserna visade dock inte ett mer positivt samband mellan oro för terrorism och politiskt förtroende under högre nivåer av aggregerad oro. Analysen avslöjade snarare ett

väldigt svagt negativt samband mellan oro för terrorism och politiskt förtroende när den samhällseliga oron ökade. Värt att betona är att förändringarna är väldigt små och det går att diskutera om de är substantiella, då det handlar om en tiondels eller hundradels förändring i nivån på det politiska förtroendet. Men det som jag kan konstatera är att hypotesen inte fick stöd, och att det inte går att urskilja några större rallyeffekter i samband med högre samhällsoro. För att hypotesen skulle hålla skulle man behövt observera ett starkare samband mellan oro för terrorism och politiskt förtroende vid högre nivåer av samhällsoro, då dessa höga nivåer representerar år då terrordåd skett. Det kan vara så att detta går i linje med Lehrer et al. (2023) teori om att känslor av oro snarare genererar en negativ assimileringseffekt än rallyeffekter. Deras argument är att eftersom oro är en negativ känslerespons kan detta färga individens bedömning av andra företeelser, i detta fall deras bedömning av politikerna, på ett negativt sätt (Albertson & Gardarian, 2015). Men det är svårt att avgöra enbart med hjälp av denna analys då det inte mätts några alternativa känslor och effekterna som presenterats är så pass svaga. Intressant nog talar dock detta emot det teoretiska argumentet om att oro leder till ett ökat behov av trygghet som läggs hos experter och ledare, och därmed bör öka det politiska förtroendet (Albertson & Gardarian, 2015).

Det är värt att poängtera att vissa år föll bort i analysen, bland annat åren 2016-2018 i analysen av politiskt förtroende. Detta var problematiskt då det utslöt året 2017, då terrordådet på Drottninggatan skedde, men ytterligare kontroller visade att detta inte hade någon betydande effekt på sambandet. Det intressanta var dock att när aggregerad oro omkodades till att inkludera både de som svarat ”ganska oroande” och ”mycket oroande” istället för bara ”mycket oroande”, blev sambandet statistiskt signifikant för alla nivåer av aggregerad oro. Vidare är det värt att nämna att när klustrade standardfel inkluderades i analyserna så försvann den statistiska signifikansen, både för sambandet med nöjdhet med demokrati och politiskt förtroende. Men som nämnt tidigare är det mest intressanta fyndet i uppsatsen att man inte finner stöd för ett ökat politiskt förtroende vid högre nivåer av oro för terrorism, vilket gäller även om det svagt negativa sambandet inte längre är statistiskt signifikant. Det finns brister i hur operationaliseringarna har gjorts, då det hade varit mer optimalt att ha en variabel som mätte politiskt förtroende årligen med samma fråga under alla relevanta år. Nu var inte detta möjligt vilket ledde till att metoden formulerades så som den gjorde. Men det man med förhållandevis stark säkerhet kan säga är att man inte finner något stöd för att ökad oro för terrorism skulle generera rallyeffekter i Sverige över den mätta tidsperioden.

För framtida forskning vore det av intresse att undersöka huruvida det är specifikt känslan *oro* som föranleder det svagt negativa sambandet i analysen. Genom att genomföra ett experiment eller liknande, skulle det vara möjligt att fördjupa förståelsen av hur emotionella reaktioner på traumatiska händelser potentiellt genererar divergerande effekter på det politiska förtroendet. En mer detaljerad undersökning av hur upplevda hot och ilska, i kontrast till oro, påverkar politiskt förtroende skulle ytterligare bidra till denna forskningslinje.

Referenser

- Albertson, B., & Gadarian, S. K. (2015). *Anxious politics: Democratic citizenship in a threatening world*. Cambridge University Press.
- Agerberg, M., & Sohlberg, J. (2021). Personal proximity and reactions to terrorism. *Comparative Political Studies*, 54(14), 2512-2545.
- Avery, J. M. (2009). Videomalaise or virtuous circle? The influence of the news media on political trust. *The international journal of press/politics*, 14(4), 410-433.
- Aradau, C. (2015). 'Crowded places are everywhere we go': Crowds, emergency, politics. *Theory, Culture & Society*, 32(2), 155-175.
- Baker, M. (2020). Dispositional Traits and Susceptibility to Political Anxiety. <https://doi.org/10.31234/osf.io/3se54>
- Ball-Rokeach, S. J., & DeFleur, M. L. (1976). A dependency model of mass-media effects. *Communication research*, 3(1), 3-21.
- Bergquist, J., Falk, E., & Weissenbilder, M. (2023). Den nationella SOM-undersökningen 2022—En metodöversikt (SOM-rapport nr 2023:4). SOM report.
- Bussemeyer MR. The welfare state in really hard times: Political trust and satisfaction with the German healthcare system during the COVID-19 pandemic. *J Eur Soc Policy*. 2022 Oct;32(4):393–406. doi: 10.1177/09589287221085922. PMID: PMC9096177.
- Braithwaite, A. (2013). The logic of public fear in terrorism and counter-terrorism. *Journal of police and criminal psychology*, 28, 95-101.
- Brian J. Phillips (2023) How Did 9/11 Affect Terrorism Research? Examining Articles and Authors, 1970–2019, *Terrorism and Political Violence*, 35:2, 409-432, DOI: 10.1080/09546553.2021.1935889
- Brodén, D., Fridlund, M. & Öhberg, P. (2021). Vem räds terrorismen? Kluven oro och säkerhetsivrare i Sverige. I Ulrika Andersson, Anders Carlander, Marie Grusell & Patrik Öhberg (red) *Ingen anledning till oro (?)*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Britannica (24 oktober 2023), Terrorism. Hämtad från <https://www.britannica.com/topic/terrorism>

Bauman, Z., Bigo, D., Esteves, P., Guild, E., Jabri, V., Lyon, D., & Walker, R. B. (2014). After Snowden: Rethinking the impact of surveillance. *International political sociology*, 8(2), 121-144.

De León, E., Makhortykh, M., Gil-Lopez, T., Urman, A., & Adam, S. (2023). News, threats, and trust: How COVID-19 news shaped political trust, and how threat perceptions conditioned this relationship. *The international journal of press/politics*, 28(4), 952-974

Djerf-Pierre, M., & Wängnerud, L. (2014). Politiska konsekvenser av personlig oro. I Annika Bergström & Henrik Oscarsson (red) *Mittfåra & marginal*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.

Eek, D., & Rothstein, B. (2005). Exploring a causal relationship between vertical and horizontal trust.

Esaiasson, P., Sohlberg, J., Ghersetti, M., & Johansson, B. (2021). How the coronavirus crisis affects citizen trust in institutions and in unknown others: Evidence from ‘the Swedish experiment’. *European Journal of Political Research*, 60(3), 748-760.

Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., Towns, A och Wängnerud, L. (2017). *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Wolters Kluwer.

Easton, D. (1975). A Re-assessment of the Concept of Political Support. *British Journal of Political Science*, 5(4), 435-457. doi:10.1017/S0007123400008309

Falk, E., Bergquist, J., & Weissenbilder, M. (2021). Den nationella SOM-undersökningen 2020—En metodöversikt (SOM-rapport nr 2023:4). SOM report.

Godefroidt, A. (2023). How terrorism does (and does not) affect citizens’ political attitudes: a meta-analysis. *American Journal of Political Science*, 67(1), 22-38.

Göteborgs Universitet (2023). SOM-institutet – Metod. Hämtat från <https://www.gu.se/som-institutet/som-undersokningarna/metod-0>

Geys, B., & Qari, S. (2017). Will you still trust me tomorrow? The causal effect of terrorism on social trust. *Public Choice*, 173(3-4), 289-305.

Huddy, L., Feldman, S., Taber, C., & Lahav, G. (2005). Threat, anxiety, and support of antiterrorism policies. *American journal of political science*, 49(3), 593-608

Hetherington, M. J., & Nelson, M. (2003). Anatomy of a rally effect: George W. Bush and the war on terrorism. *PS: Political Science & Politics*, 36(1), 37-42.

Holmberg, S. & Weibull, L. (2019). Den positiva valårseffekten finns även 2018. I Andersson, A., Rönnerstrand, B., Öhberg, P. och Bergström, A. Storm och Stiltje (s. 37-45).

Holmberg, S., & Weibull, L. (2002). Det våras för politiken: Trettiofyra artiklar om politik, medier och samhälle: SOM-undersökningen 2001. SOM-institutet, Univ..

Jenkins, R. (2014). Social Identity (4th ed.). Routledge.

<https://doi.org/10.4324/9781315887104>

Liu, C., & Liu, Y. (2020). Media exposure and anxiety during COVID-19: The mediation effect of media vicarious traumatization. *International journal of environmental research and public health*, 17(13), 4720.

Lehrer, R., Bahnsen, O., Müller, K., Neunhöffer, M., Gschwend, T., & Juhl, S. (2021). Crisis leadership approval: the opposing effects of perceived threat and anxiety. Rad pod recenzijom preuzet sa: http://www.ronilehrer.com/docs/papers/crises_approval_fear_threat.pdf.

Lambert, A. J.; Scherer, L. D.; Schott, J. P.; Olson, K. R.; Andrews, R. K.; O'Brien, T. C., & Zisser, A. R. (2010). Rally effects, threat, and attitude change: An integrative approach to understanding the role of emotion. *Journal of Personality and Social Psychology*, 98 (6), 886-903.

Lyon, D. (2001). Surveillance after September 11. *Sociological Research Online*, 6(3), 116–121. <https://doi.org/10.5153/sro.643>

Miller, Arthur, and Ola Listhaug. 1990. "Political Parties and Confidence in Government: A Comparison of Norway, Sweden and the United States." *British Journal of Political Science* 29, no. 3: 357–86.

Nowak, A. (2019). Rally around the EU flag! Supra-nationalism in the light of Islamist terrorism (No. 5/2019). CIW Discussion Paper.

Psykologilexikon (u.å). State-ångest. Hämtad 10 oktober 2023 från

<https://www.psykologiguide.se/psykologilexikon?Lookup=state-%C3%A5ngest>

Regeringskansliet (28 augusti 2023). Förstärkt nationell samverkan och samordning ska förebygga våldsbejakande extremism – Pressmeddelande från Justitiedepartementet. Hämtat 11 oktober 2023 från

<https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2023/08/forstarkt-nationell-samverkan-och-samordning-ska-forebygga-valdsbejakande-extremism/>

Rudolph TJ, Evans J. (2005) Political trust, ideology, and public support for government spending. *American Journal of Political Science* 49(3): 660–671

Schlipphak, B. (2021) Threat perceptions, blame attribution, and political trust, *Journal of Elections, Public Opinion and Parties*, DOI: 10.1080/17457289.2021.2001474

Stock, J. H., & Watson, M. W. (2020). *Introduction to econometrics* James H. Stock, Harvard University, Mark W. Watson, Princeton University. (Fourth, global edition.). Pearson

SCB (2018) Minskad oro för ekonomin bland hushållen. Hämtad 14e dec från <https://www.scb.se/hitta-statistik/artiklar/2018/minskad-oro-for-ekonomin-bland-hushallen/>

Toros, H. (2020). “9/11 is alive and well” or how critical terrorism studies has sustained the 9/11 narrative. In *Critical Terrorism Studies at Ten* (pp. 7-23). Routledge.

Teorell, J., Svensson, T. (2007). *Att fråga och att svara: Samhällsvetenskaplig metod*. Stockholm: Liber.

Wollebæk, D., Enjolras, B., Steen-Johnsen, K., & Ødegård, G. (2012). After Utøya: How a high-trust society reacts to terror—trust and civic engagement in the aftermath of July 22. *PS: Political Science & Politics*, 45(1), 32-37.

Woods, J. (2011) Framing terror: an experimental framing effects study of the perceived threat of terrorism, *Critical Studies on Terrorism*, 4:2, 199-217, DOI: 10.1080/17539153.2011.586205

APPENDIX

Stödjande information 1. Nyhetskonsumtion

Indexet för nyhetskonsumtion utformades med basis av SOM-enkätens frågor om hur ofta man konsumerade olika typer av media, vilka sedan kodades om till att mätas mellan 0-7. Där 0 representerade ”mer sällan /aldrig” och 7 representerade ”dagligen”. De olika medierna som inkluderades var följande:

- Konsumtion av morgontidning (på papper eller webb)
- Konsumtion av kvällstidning (på papper eller webb)
- Hur ofta man ser på Aktuellt
- Hur ofta man ser på Rapport
- Hur ofta man ser på TV4 nyheterna
- Hur ofta man ser på SVTs regionala nyheter
- Hur ofta man lyssnar på Radio P4
- Hur ofta man lyssnar på Ekonyheterna i Riksradien

Dessa bildade sedan ett gemensamt index som användes i regressionsanalyserna för att kontrollera för nyhetskonsumtion.

Stödjande information 2. Kontrollvariablers kodning

Kön kommer för enkelhetens skull göras om till en dummyvariabel, där könen får värdena; *Man* = 0 och *Kvinna* = 1. Alltså utesluts de som svarat ”annat” på frågan om kön, för att få en tydligare bild av huruvida det att vara kvinna kan förklara bort en del av sambandet, som det enligt teorin ibland kan.

Utbildning omkodas som dummyvariabler med kategorierna låg, medel och hög, där ”låg” är referenskategori. Inkomst kodas även den om till en dummyvariabel med kategorierna låg, medellåg, medel, medelhög och hög, där ”låg” är referenskategori. För att kontrollera för ålder använder jag SOM-undersökningens fyra ålderskategorier 16-29 år, 30-49 år, 50-65 år och 65-85 år. Ålder kodas som dummyvariabler med ”16-29 år” som referenskategori.

Tabell 4. Grundsamband mellan oro för terrorism och politiskt förtroende

Politiskt Förtroende	
	Modell 1
Oro för terrorism	-0,025*** (-3,86)
Intercept	1,775*** (122,02)
<i>N</i>	50897
<i>R</i> ²	0,000

t statistics in parentheses

* $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$

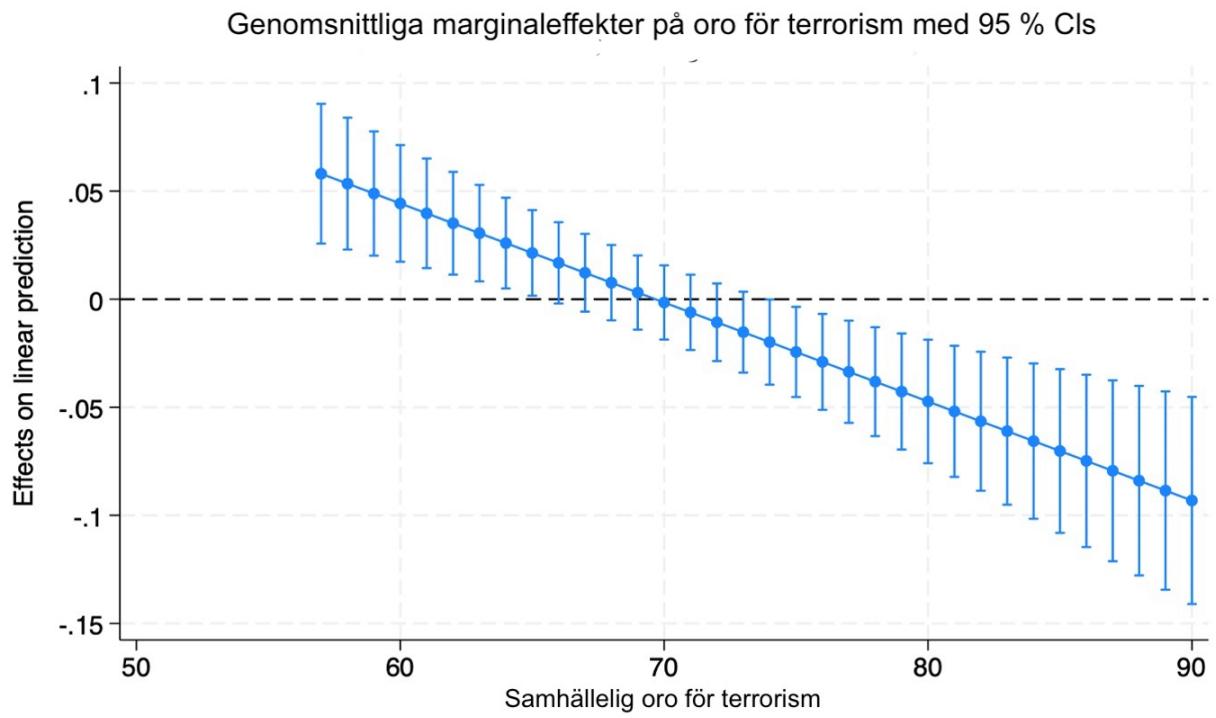
Tabell 5. Grundsamband mellan oro för terrorism och nöjdhet med demokratin

Nöjdhet med demokratin	
	Modell 1
Oro för terrorism	-0,062*** (-16,66)
Intercept	1,925*** (225,63)
<i>N</i>	47378
<i>R</i> ²	0,006

t statistics in parentheses

* $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$

Figur 7. Hur sambandet mellan oro för terrorism och politiskt förtroende förändras vid olika nivåer av samhälllig oro för terrorism. Samhälllig oro är här de som svarat ”ganska oroande” och ”mycket oroande” på frågan om oro för terrorism.



Tabell 6. Kontroll för valår och klustrade standardfel för variabeln “nöjdhet med demokratin”

	Nöjdhet med demokratin Modell 1	Nöjdhet med demokratin Modell 2
Oro för terrorism	-0,005 (-0,12)	0,009 (0,23)
Samhällsoro	-0,001 (-0,09)	-0,002 (-0,82)
Oro för terrorism x samhällsoro	-0,001 (-1,08)	-0,001 (-0,99)
Kön		-0,001 (-0,10)
Ålder (ref. kategori 16-29)		
30-49		-0,049** (-3,65)
50-65		-0,106*** (-5,48)
65--		-0,010 (-0,38)
Utbildning (ref. kategori låg)		
Medel utbildning		0,072*** (4,27)
Hög utbildning		0,219*** (9,86)
Hushållsinkomst (ref. kategori låg)		
Medellåg		0,018 (1,37)
Medel		0,066** (3,27)
Medelhög		0,128*** (7,71)
Hög		0,257*** (10,49)
Nyhetskonsumtion		0,031*** (8,49)
Valår		0,044 (1,06)
Intercept	1,951*** (21,35)	1,657*** (21,74)
<i>N</i>	32076	32076
<i>R</i> ²	0,007	0,049

t -värde i parentes.

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

Tabell 7. Kontroll för valår och klustrade standardfel för variabeln "politiskt förtroende"

	Politiskt förtroende Modell 1	Politiskt förtroende Modell 2
Oro för terrorism	0,061 (1,23)	0,084 (1,83)
Samhällsoro	-0,001 (-0,21)	-0,001 (-0,15)
Oro för terrorism x samhällsoro	-0,002 (-1,45)	-0,002 (-1,65)
Kön		-0,100*** (-5,50)
Ålder (ref. kategori 16-29)		
30-49		-0,055* (-2,55)
50-65		-0,094*** (-3,98)
65--		-0,136** (-3,61)
Utbildning (ref. kategori låg)		
Medel		-0,021 (-0,78)
Hög		0,068* (2,35)
Hushållsinkomst (ref. kategori låg)		
Medellåg		-0,071 (-1,70)
Medel		-0,110*** (-4,24)
Medelhög		-0,132*** (-4,55)
Hög		-0,0612 (-1,85)
Nyhetskonsumtion		0,0263*** (3,96)
Valår		-0,040 (-0,59)
Intercept	1.789*** (13.56)	1,837*** (15.24)
<i>N</i>	35989	35989
<i>R</i> ²	0,002	0,007

t -värde i parentes.

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$